

GLOBAL IQLIM O'ZGARISHLARI VA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGIDA GENETIK RESURSLARNING RO'LI

F.Narzullayev, B.Qodirov, Q.Ravshanov. Sh. Ashurov
Samarqand davlat veterinariya
Medit sinasi, chorvachilik va biotexnologiyalari universiteti
narzullaevfazli424@gmail.com +998992860300

Anatatsiya. Ushbu maqolada global iqlim o'zgarishlari, oziq-ovqat xavfsizligi va genetik resurslarning mazkur jarayonlardagi roli haqida batafsil to'xtalamiz.

Kalit so'zlar. Global iqlim o'zgarishlari, sabablari va ta'siri, oziq-ovqat xavfsizligi va iqlim o'zgarishi, genetik resurslar va ularning oziq-ovqat xavfsizligidagi o'rni, genetik xilma-xillik va iqlim o'zgarishiga moslashuv, genetik muhandislik va biotexnologiyalar, yovvoyi genetik resurslarning ahamiyati.

Аннотация. В этой статье мы подробно обсудим роль глобальных изменений климата, продовольственной безопасности и генетических ресурсов в этих процессах.

Ключевые слова. Глобальные изменения климата, причины и последствия, продовольственная безопасность и изменение климата, генетические ресурсы и их роль в продовольственной безопасности, генетическое разнообразие и адаптация к изменению климата, генная инженерия и биотехнология, важность диких генетических ресурсов.

Annatation. In this article, we will discuss in detail the role of global climate changes, food security and genetic resources in these processes.

Key words. Global climate changes, causes and effects, food security and climate change, genetic resources and their role in food security, genetic diversity and adaptation to climate change, genetic engineering and biotechnology, importance of wild genetic resources.

Kirish. Global iqlim o'zgarishlari bugungi kunda insoniyat oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Bu o'zgarishlar nafaqat atrof-muhitga, balki butun ekologik tizimlarga, qishloq xo'jaligiga, shu jumladan oziq-ovqat xavfsizligiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Oziq-ovqat xavfsizligi o'z navbatida iqlim o'zgarishlariga bevosita bog'liq bo'lib, bu muammolarni hal qilishda genetik resurslarning roli katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada global iqlim o'zgarishlari, oziq-ovqat xavfsizligi va genetik resurslarning mazkur jarayonlardagi roli haqida batafsil to'xtalamiz.

Global iqlim o'zgarishlari: Sabablari va ta'siri. Iqlim o'zgarishlari asosan antropogen omillar, ya'ni inson faoliyati natijasida yuzaga kelgan o'zgarishlar tufayli sodir bo'lmoqda. Atmosferaga chiqayotgan issiqxona gazlari, ayniqsa karbonat angidrid,

metan va azot oksidlari, Yerning tabiiy issiqlik balansini buzmoqda. Natijada, dunyo miqyosida harorat ko'tarilib, qurg'oqchilik, kuchli yomg'irlar va boshqa iqlim hodisalari ko'paymoqda. Bu jarayonlarning qishloq xo'jaligiga ta'siri sezilarli darajada bo'lib, hosildorlikning kamayishiga, ekinlarning zararkunandalardan aziyat chekishiga va suv resurslarining tanqis bo'lishiga olib kelmoqda. Natijada, oziq-ovqat yetishtirish qiyinlashib, global oziq-ovqat xavfsizligi tahdid ostida qolmoqda.

Oziq-ovqat xavfsizligi va iqlim o'zgarishi. Oziq-ovqat xavfsizligi deganda aholi turli va sifatli oziq-ovqat mahsulotlarini yetarli darajada olish imkoniyati tushuniladi. Biroq, iqlim o'zgarishlari oziq-ovqat ishlab chiqarishga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatmoqda. Misol uchun, qurg'oqchilik va haddan tashqari issiqlik ekinlarning o'sishini to'xtatishi yoki ularning hosildorligini kamaytirishi mumkin. Shuningdek, kuchli yomg'irlar va toshqinlar ekinlarni yo'q qilish yoki tuproq unumdorligini pasaytirish orqali hosildorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. Iqlim o'zgarishlari oziq-ovqat narxlarini ham oshirishi mumkin, bu esa kambag'al aholi qatlamlari uchun oziq-ovqatga kirishni cheklaydi. Shu sababli, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda yangi texnologiyalar va genetik resurslardan foydalanish zarurati tug'ilmoqda.

Genetik resurslar va ularning oziq-ovqat xavfsizligidagi o'rni. Genetik resurslar oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular o'simliklar va hayvonlarning iqlim o'zgarishlariga bardoshli, hosildor, zararkunandalarga chidamli va kam suv talab qiladigan navlarini yaratishga imkon beradi. Bu o'z navbatida, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini oshirishga va iqlim o'zgarishlariga moslashishga yordam beradi.

Genetik xilma-xillik va iqlim o'zgarishiga moslashuv. Genetik xilma-xillik turli xil iqlim sharoitlariga moslashish imkonini beradi. Masalan, qurg'oqchilikka chidamli navlar qishloq xo'jaligida suv tanqisligi bo'lgan hududlarda hosildorlikni ta'minlashga yordam beradi. Shuningdek, issiqlikka chidamli navlar issiq mintaqalarda hosilni saqlab qolishga imkon beradi.

Genetik muhandislik va biotexnologiyalar, Zamonaviy biotexnologiyalar yordamida genetik muhandislik usullari orqali yuqori hosildorlikka ega, ekologik stresslarga bardoshli navlarni yaratish imkoniyatlari ortmoqda. Genetik modifikatsiyalangan (GM) ekinlar iqlim o'zgarishiga moslashuvchan bo'lib, ular nafaqat hosildorlikni oshirishga, balki zararli hasharotlar va kasalliklarga qarshi kurashishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Yovvoyi genetik resurslarning ahamiyati. Oziq-ovqat xavfsizligida yovvoyi o'simliklarning genetik resurslari ham muhim ahamiyatga ega. Yovvoyi qarindosh turlardan olinadigan genlar madaniy o'simliklarni yaxshilashda qo'llaniladi. Bu turli kasalliklarga, zararkunandalarga va qattiq iqlim sharoitlariga chidamli navlarni yaratish uchun muhim resurs hisoblanadi.

Xulosa. Global iqlim o'zgarishlari va oziq-ovqat xavfsizligi insoniyat oldidagi eng katta muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu muammolarni hal etishda genetik resurslardan foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda. Genetik xilma-xillik,

biotexnologiyalar va genetik muhandislik oziq-ovqat ishlab chiqarishni samarali boshqarish va iqlim o'zgarishlariga moslashuvchan tizimlarni yaratishga xizmat qiladi. Shu bois, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda genetik resurslarni saqlash va ulardan oqilona foydalanish kelajak uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. Aberqulov M. Genetika va biotexnologiya (ma'ruza matnlari) T. 2000
2. Biotexnologiya. Davronov.Q
3. Yu. P. Laptev, "Биологик инженерия", Toshkent, "Mehnat", 1990-yil;
4. Сасон А. Биотехнология: свершения и надежды. М.: Мир, 1997
5. "Биотехнология", Moskva "Высшая школа", 1987-yil;